

GAWROŃSKI ANDRZEJ – filozof, matematyk, ur. 30 XI 1740 w Lubaszku k. Szczucina, zm. 7 IV 1813 w Krakowie.

Do zakonu jezuitów wstąpił w 1756 i w Krakowie odbył nowicjat; studiował filozofię w Kaliszu (1759–1762), a matematykę i astronomię w Poznaniu (1762–1765) i Wiedniu (1765–1768); po studiach teologicznych w Rzymie (1768–1770) przyjął święcenia kapłańskie; był prof. matematyki i dyrektorem obserwatorium astronomicznego w Poznaniu (1771–1773). Po kasacie zakonu jezuitów przebywał (1773–1777) na dworze wojewody podlaskiego J. S. Ossolińskiego; w 1777 po odpowiednich egzaminach uzyskał w Akademii Krakowskiej doktorat z filozofii, po czym został w Warszawie lektorem, bibliotekarzem i astronomem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego; działał w Tow. do Ksiąg Elementarnych; uczestniczył w opracowaniu programów szkolnych i tłumaczył dla szkół KEN podręczniki do geometrii, arytmetyki i algebry, przyczyniając się do stworzenia pol. terminologii matematycznej. Wydał m.in. oparte na franc. tekstach *Uwagi o naturze pieniędzy i wekslarstwie [...] (Wwa 1792)*.

Dla Sejmu Czteroletniego przygotował materiały dotyczące sytuacji Kościoła; współpracował z inicjatorami Konstytucji 3 maja. W 1792 przystąpił do konfederacji targowickiej i wziął udział w sejmie grodzieńskim. Od 1794 przebywał w Krakowie. Od 1779 jako kanonik krakowski czynił w Wiedniu starania o odzyskanie utraconych dóbr kościelnych; w 1803 uzyskał nominację na bpa krakowskiego (konsekrowany w 1804 po długich sporach kompetencyjnych); zorganizował konsystorz na wzór austriacki; jako senator (1808) Księstwa Warszawskiego wiązał nadzieje polityczne z cesarzem Napoleonem I Bonapartem; popierał H. Kołłątaja w walce o autonomię Akademii Krakowskiej.

Estr XVII 50; J. Poplatek, PSB VII 323–324; tenże, *Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej*, Kr 1973, 83–84; *Historia nauki polskiej*, VI: *Dokumentacja bibliograficzna* (oprac. L. Hajdukiewicz), Wr 1974, 175; B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego w latach 1790–1914*, ACr 8 (1976), 323–325; *Encyklopedia wiedzy o językach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*, Kr 1996, 173–174.

Jan Kracik